

גליון זה נתנדב ע"י ע. ב. ג.
לע"נ בעל ולקוט סופר
להצלחה בכ"ע וכל מילי
דמיטב

מטות מסעי תשפ"ב גליון קיא שנה ג

מליצי יושר

זרע שמשון

רבי שמשון היים
ב"ר נחמן מיכאל נחמני זצ"ל
הבטיח למי שילמוד בספריו:
תשלומי חן וחסד ושלמא רבא
מן שמיא ועיניכם תראנה בנים
ובני בנים כשתילי ויתם סביב
לשולחנכם, חכמים ונבונים
ובתים מלאים כל טוב, גם עושר
גם כבוד לא יסופו מזרעכם וכו',
בני חיי ומחוני טב.

מלא העומר

רבי אריה לייב ב"ר משה
צינץ זצ"ל ביקש קודם
פטירתו שיתנו לו דף ורשם
בשארית כוחותיו:
מי שישתדל בהדפסת ספרי אהיה לו
למליץ. וכ"כ הגה"ק רבי צדוק הכהן
מלובלין ז"ל: הבטיח הגאון שיעשה
טובה לכל המשתדלים והמסייעים
בהוצאת חיבוריו לאור, וכן היה באמת.
שעשה טובה לכולם.
(הקדמה למלא העומר)

אבני נזר

רבי אברהם ב"ר זאב
נחום בורגשטיין זצ"ל:
הבטיח קודם פטירתו:
אם ילמדו בספרים שלי,
אהיה למגן ולעזר גם אחר פטירתי
ממש כמו בחיים.
(ארץ צבי להגה"ק מקו"י גלוב עה"ת
עמוד רמ"ב) וכ"כ השם משמואל:
ובטח יהיה למליץ יושר
למיימינים בה

ילקוט סופר

רבי יוסף לייב ב"ר אליעזר
זוסמאן סופר זצ"ל
כתב בצוואתו למי שילמוד או יפרסם דבריו
אני אטיב עמכם להמליץ טוב בעדם
לפני אל חי, ואם יבואו על קברי
יתפללו ויאמרו איה מזמורי תהלים
ג"כ אשתחוה גם אני לפני שומע
קול בכיית עמו ישראל ברחמים
ואצטרף תפילתי עמכם
לשוב להם כל הימים

לב העברי

רבי עקיבא יוסף
ב"ר יחיאל שלעזינגר זצ"ל
כתב בצוואתו
בקשתי שטוחה שישתדלו
להדפיס ספרים שלי, ואני
תפילה להש"ת, צעק לבי אל ה'
בין בחיי בעוה"ז, ובעוה"ב אם
יהיה שבוחי, אקוה שלא להיות
כפוי טובה ח"ו, ובעולם האמת
אקוה כי לא יבשו בי תומכי.

אתון דאורייתא

רבי יוסף
ב"ר יהודה ענגיל זצ"ל
העיד חתנו הגאון רבי יצחק
מנחם מארגנשטערן זצ"ל
בהספדו
רבינו בטרם עלה השמימה
הבטיח כל מי שייסע בהדפסת
החיבורים שלו יהיה לו למליץ
יושר בעולם העליון

בן לאשרי

רבי יצחק ב"ר אשר
אנשיל הוברמן הרב
מרעננה זצ"ל כתב בספרו:
הנני מוסר מודעה שהחלטתי להתפלל
בלי נזר בכל יום על כל אלה שיעייש
בספרי, ויגידו בשמי דברי תורה
לאחרים שיושעו מכל צרה
שצריכים ישועה בעוה"ז ובעוה"ב.
וכל הלומד בספרי זכה ליר"ש,
הצלחה בכל טוב, בזה ובבא,
וסגולה גדולה בבית לכל הדברים.

חזון יחזקאל

רבי יחזקאל ב"ר מרדכי
זלמן אברמסקי זצ"ל:
הג"ר שלום אייזן זצ"ל בעת
הספרו בשעת הלוייה הכריז:
נצטריתי מאת רבינו זצ"ל לפרסם,
שהבטיח שימליץ טוב לכל מי
שילמוד בספריו, וכן ימליץ טוב
לכל מי שיפיץ את חידושי תורתו.
(רבבות אפרים אר"ח ח"ב עמוד
רמ"ח, מלך ביפו פרק מ"ב).

די שטערקסטע סגולה פאר אלע פראבלעמען

פארוואס האב איך פראבלעמען אין שטוב? פארוואס גייט מיך אזוי שווער מיט פרנסה? פארוואס האב איך צער גידול בנים?
פארוואס קען די דאקטער מיך נישט העלפען? פארוואס האב איך נישט קיין מזל?

תירוץ

ווייל די מקטריגים לאזען נישט אז מיינע תפילות זאלען נתקבל ווערען
וואס איז די עצה? זיך איינקויפען מליצי יושר!

זייט מקיים די צוואה פון די זרע שמשון, פלאצקע גאון, אבני נזר, ילקוט סופר, לב העברי, רבי יוסף ענגיל, רעננה רב,
און ר' יחזקאל אברמסקי זצ"ל, וואס האבען מבטיח געווען צו זיין מליצי יושר
פאר ווער עס וועט פארשפרייטען אדער לערנען זייערע ספרים.

מוצאיהם למסעיהם על פי ה', ואלה מסעיהם למוצאיהם. יש לבאר מדוע כתיב ב' פעמים מוצאיהם ומסעיהם. ועוד מדוע בתחילה הקדים למוצאיהם, ואח"כ הקדים למסעיהם למוצאיהם. ויש לבאר עפ"י מה שכתבו המקובלים, שבאלו המסעות החלישו בני ישראל את כח הקליפה השוכנות במדבר והם: נחש שרף עקרב וצמאון, והוציאו בלעם מפיהם, שהוציאו משם את כל הניצוצות הק'. ואילו היו זוכים היו מוצאים את אותם הניצוצות בזמן מועט, אבל כיון שחטאו, לכן הוצרכו להתעכב שם זמן הרבה. וזה כוונת הכתוב "ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם", דבתיבת "מוצאיהם" יש שני פירושים: (א) מלשון מציאה - "מוציא", כלומר שהוציאו ישראל. (ב) מלשון יציאה, לשון הופעל, כלומר שהוצאו - "הוצאו". ולפי ב' הפירושים הכוונה מלשון יציאה, וקאי על הניצוצות הק' שהוציאו והוצאו משם ע"י ישראל, וכוונת הכתוב לומר שמיד שבאו לאיזה מקום, מיד הוציאו את הניצוצות, והיו צריכים מיד להמשיך למסע שלאחריו ולהמשיך באותו עבודה של הוצאת הניצוצות. ואם תאמר אם כן לא יהיה לישראל מנוחה, שהרי מיד שבאו מן הדרך והוציאו את הניצוצות, צריכים מיד להמשיך במסעם ואינם יכולים לנוח כלל. לכן ממשך הכתוב ואומר "מוצאיהם למסעיהם על פי ה'", דכיון דהיה ע"פ ה', וכמו שהכתוב אומר "ואשא אתכם על כנפי נשרים", לכן לא יסבלו שום טורח מחמת המסע, ואף שיהיה זה בלי הפסק כלל שהרי "מוצאיהם למסעיהם", והיינו שהניצוצות היו מוכנים מיד להוציאם ויכולים להמשיך מיד במסע. אכן מאחר שחטאו לבסוף, לכן נעשה "ואלה מסעיהם למוצאיהם", והיינו שהמסעות היו צריכים להמתין עד שיצליחו להוציא את הניצוצות, שבטורח גדול ובזמן רב היו לוקטים אותם, וזה הפירוש "מסעיהם למוצאיהם", שהיו צריכים להמתין לגמור כל מסע ומסע עד שיצליחו להוציא הניצוצות הק', ולא כמו שהיה צריך להיות אם לא היו חוטאים, שאז הניצוצות היו מוכנים וממתנים מיד להמשיך המסע למקום אחר.

לע"נ הרה"ק ר' יעקב ב"ר משה יוסף טאוב אדמו"ר
מיאבלונה זצ"ל י"א צ"ו אב

איכה ישבה בדר העיר רבתי עם היתה כאלמנה. וכבר דייקו בלשון "היתה כאלמנה", ומה שאמרו במדרש (איכ"ר א' ג') שהיא כאלמנה, ולא אלמנה ממש, אכתי אינו מיושב "היתה כאלמנה", שהוא לשון עובר, והלא בעוונותינו הרבים נמשך זמן רב הגלות, והוה ליה למימר "איכה ישבה בדר כאלמנה".
ואולם יובן על פי משל לאדון שהיה לו בן יחיד, ויתן לו האדון כל טוב, וזה גרם לו שיבעוט, ולא עשה רצון אביו, והנה לאביו רוב רחמנות עליו, והתרה בו שאם לא ישיב לרצון אביו, אז יסע אביו ממנו למרחקים, וכן היה, אך עדיין רחמי האב על בנו ושלח לאמו כל עניני הצטרכות של בנו. ואז ירום לבו של הבן יותר, ויאמר כי גם מבלעדי אבי יש לי כל טוב אצל אמי, ולא השגיח כלל, כי לא היה לו שכל שאביו עדיין שולח לו מרחוק, ואחר אשר עדיין לא שב מאולתו, אז מנע השפע לגמרי ממנו ומסרו ביד שונאיו, ואז הכיר איך טעות היה בידו, שסבור שאמו תספיק לו לבדו מבלי שישלח לו אביו מה שיצטרך.

והנמשל מובן, כי מגודל שלוה שהיה לנו בארץ ישראל גרם לנו לבעוט, כמו שנאמר (הושע ב'): "וכסף הרבתי להם וזהב עשו לבעול". והנה כבר העיד בהם בנביאיו, וכבר אמרו (ר"ה לא). עשר מסעות נסעה שכינה, וא"כ כבר היתה הסתלקות השכינה, אך לפי שעדיין ראו גודל השלוה וגודלת ירושלים, חשבו שאין זו מזיק להם, ואדרבה חשבו שגם כי עזבם ה', אעפ"כ לא יבא צר ואויב בשערי ירושלים, כי ירושלים עצמה משפעת להם כל טוב, כמו שאלמנה אם תשא ותתן ותרויח הרבה תאמר בודאי אשר כחה ועוצם ידה עשה לה החיל הזה, אבל באמת לא כן הוא, כי בתחילה אף שנסתלקה השכינה לא היתה העיר ירושלים משפעת להם, כי אם הוא יתברך שהשפיע להם השפע מרחוק, וא"כ עיקר השפע מבעלה דמטרוניתא, אבל אילו היתה אלמנה ממש לא תמצא ידה לפרנס בניה, ואוי לבנים שגלו מעל שולחן אביהם, וזו גרם בנזקין שלא שמו על לב, כמו שנאמר (איכה ד:ב) "לא האמינו מלכי ארץ".
לכן מתרץ שלזה גרם ש"ישבה בדר", לפי שכשהיתה בשלוותה אמרו כי הוא אלמנה ממש ובכחה ועוצם ידה תשפיע לבניה, לכן אמר בשביל שבימי שלוותה היתה בעיניהם "כאלמנה" שמשגלת הכל בכח ידה, ולא האמינו כי יד ה' עשתה זאת, לכן כשהוא יתברך סילק השגחתו, אז "כל רודפיה השיגוה".

כי ה' הוגה על רוב פשעיה. איתא במדרש (איכ"ר א' ל"ב) "כי ה' הוגה", יכול על מגן, תלמוד לומר "על רוב פשעיה". ויראה פירושו על פי מה שנאמר (פסוק ל"ב): "לא אליכם כל עוברי דרך, הביטו וראו אם יש מכאוב כמכאובי אשר עולל לי, אשר הוגה ה' ביום חרון אפו", וכמדומה ששמעתי פירושו, כי פירש האלשיך הפסוק "עשה ה' אשר זמם בצע אמרתו", כי איתא בזוהר שכל הקללות העצומות היו כדרך אב המגזם לבנו שרוצה להלקותו ולרדותו, אך בהפגת הדיבור והגיזום מפיג ריתחא בזאת, עד שלא יעשה לו אחת מני אלף מהרעות אשר גיזם, אחר שכבר הפיג ריתחו

עשינו מה שגזרת עלינו אף אתה עשה מה שהבטחתנו!
פאר א נדבה פון \$180 פאר גליון מליצי יושר
וועט מען מוזיע זיין ביי די ציונים פון די פלאצקע גאון - ווארשא, **אבני נזר** - סוכאטשוב, **ילקוט סופר** - פאקש, **לב העברי** - הר הזיתים, **ר' יוסף ענגיל** - ויען, **בן לאשרי און חזון יחזקאל** - הר המנוחות
אז איר האט מקיים געווען די צוואה, און יעצט איז די צייט פאר זיי מקיים צו זיין זייערע הבטחה!
געדענקט "מקח בלייבט מקח"!

לכבוד העורך גליון הנפלא מליצי יושר

ברצוני לכתוב לכם רעיוני ומחשבותי בנוגע הגליון שלכם, ונא להדפיס מכתבי לתועלת הציבור.
הנה ידוע מהרה"ק ר' נחמן מברסלב זי"ע (רעיון זה מובא כבר בקדמונים), דכל דבר בעולם אפשר לקבל ע"י תפילה. אך יש מחיר מיוחד לכל דבר, יש דברים שאפשר לקבל אותם ע"י תפילה אחת, ויש דברים שצריך לזה כמה תפילות, ויש דברים שצריך לזה אלף תפילות ועוד יותר, כמו שמצינו במשה רבינו שהתפלל כמנין "ואתחנן", ואם מתפללים ומתפללים בלי הרף, לא יתכן שלא יתקבל התפילה.
והנה זקוק אני לישועה גדולה באיזה ענין, ומתפלל אני בכל עת מצוא, אבל טרוד אני במסירת שיעורים בישיבה, וגם לאחר הסדר טרוד אני בהכנת השיעורים, ולשמוע תלונות ההורים מדוע איני "מכבד" הבחורים, כמו שנהוג בזמנינו דחובת האב והרב הוא לכבד בנו ותלמידו... לכן כמעט לא נשאר לי פנאי להתפלל, ולא ידעתי לשית עצה בנפשי.
אבל בכח התפילות שהתפללתי עד עתה, מצאתי הגליון שלכם בעת שהייתי במונטריאל בתחילת השבוע, ומיד הרגשתי הרווחה ושמחה בלבי, כי במקום שאני יתפלל כל היום, יש לי שמונה צדיקים שמתפללים במקומי, ובטוח אני כי תפילות של אלו הצדיקים יעשו רושם ובקרוב יהיה לי ישועה.
צירפתי פה הקרעדיט קארד שלי להוצאות הגליון לשני שבועות בכל אתר ואתר.

המצפה לישועה בקרוב
נ.ב. טורונטו

בדיבור. ופירשו בזה הקרא "וינחם ה' על הרעה אשר דיבר לעשות לעמו" (שמות לב:ד), כי בדיבור פג ריתחא, ואולם אם לא יצא דיבור העונש כלל, רק העונש במחשבה, נתקיים העונש ח"ו בשלימות.
וזה אמרו "עשה ה' אשר זמם", אם עדיין לא הפיג הריתחא בדיבור, בא העונש בפועל ודון גמור, ואולם "בצע אמרתו" שאם דיבר להביא העונש בפועל, אזי "בצע", שהוא "פשרה", דבר "אמרתו", במה שכבר אמר וגיום בעונש, וזהו אמרו ג"כ "הביטו וראו אם יש מכאוב כמכאובי", וזה אשר "הוגה" דייקא, שדיבר, דהיה לו להסתפק בדיבור לבטל העונש בפועל, ועם כל זה היה עונש מר ועצום.
ובזה יובן המדרש הנ"ל, כי בודאי לפי בחינת הדין הגמור היה ח"ו כלה ונחרצה, ועשה הוא יתברך חסד ושפך חמתו על עצים ואבנים, ואף שהיו ג"כ צרות משונות רח"ל, עם כל זה לא כחטאינו עשה לנו. וא"כ לפי רוב פשעינו אם לא היה מפיג חמתו בדיבור, היה ח"ו כליון חרוץ, וא"כ שפיר עשה פעולה במה שהפיג הוא יתברך חמתו

בדיבור. וזה אמרו "כי ה' הוגה" שדיבר העונש, יכול על מגן ר"ל שלא היה שום תועלת להפיג חמתו בדיבור, מאחר שהיה כדי בזיון וקצף גדול, תלמוד לומר "על רוב פשעיה", שלפי גודל החימה ורוב פשע, אילולי לא הפיג חמתו בדיבור, לא היה נשאר ח"ו שריד ופליט, וא"כ עדיין חסדו נטויה עלינו במה ששפך חמתו המלך בדיבור וגרם שלא היה כליון חרוץ. (קומץ המנחה פרשת ואתחנן).

לע"נ הרה"ק ר' יעקב ב"ר משה יוסף טאוב אדמו"ר מיאבלונה זצ"ל י"א צ"ו אב

טבילת כלים בשעה שהכלי עדיין נמצא ברשות הגוי. הגמ' (ע"ז עה): נסתפק במשכון של גוי אצל ישראל, ורוצה הישראל להשתמש בו, אם צריך טבילה, לפי שמשכון כמכר, או שאין צריך טבילה. וכתב המחבר (סי' ק"כ סעיף ט'), דאם היה נראה בדעת הגוי שרוצה לשקעו הכלי ביד הישראל, ואינו רוצה לפדותו, אז בודאי דחייב טבילה.
וכתב האבני נזר (י"ד סימן ק"ז) וז"ל: הר"ף והרמב"ם (פ"ז מאכ"א ה"ו) לא ביארו היכא דחזינן דהגוי דעתו לשקעו ביד ישראל דחייב להטבילו. ונראה לי בדעתם [דסוברים דאע"ג דמועיל להטבילה אז כיון דבדעת הגוי לשקעו, אבל אינו חייב לטבול כל זמן דעדיין לא שקעו הגוי בפועל. וטעם הדבר נראה לפי מה] שכתב הריטב"א (ע"ז שם) בהא דאמרו בירושלמי (ע"ז לז): דטבילת כלים הוא כדי לצאת מטומאתו של גוי ולכנס לקדושתו של ישראל. וביאר הריטב"א, [דהטעם דחייב לטבול גם כלים חדשים, אע"ג דעדיין לא השתמש בו הגוי, משום] דהטומאה [על הכלים] הוא משום שסופו של גוי להשתמש בו באיסור, [ולכן חייב גם מקודם שהשתמש בו הגוי], ע"ש. ועל כן כשדעת הגוי לשקועה ושוב אין סופו של גוי להשתמש בו, ויעיל הטבילה שכאשר ישקענו הגוי בפועל לא יצטרך עוד להטביל, ולא יחשב טבילה ראשונה כטובל ושרץ בידו, על כן טבל רב אשי משכון של גוי שהיה אצלו גם קודם [ששקעו הגוי], דטוב לו שלא ישתה בכוס טמא, אבל חיוב להטביל ליכא, עכ"ל.

והנה האבני נזר הבליע בתוך דבריו ג' חידושים:
א) הטומאה על הכלים אינו נובע ממה שהכלי נמצא ברשות הגוי, אלא הטומאה נובע ממה שבדעת הגוי להשתמש בכלי במאכלות אסורות, וזה כוונת הריטב"א הנ"ל.
ב) באמת היה מועיל אם הישראל טובל הכלי של הגוי אף קודם שבא הכלי לרשותו, רק כיון דבדעתו של הגוי להשתמש בהכלי למאכלות אסורות, וזה גופא גורם טומאה להכלי, לכן הוי כטובל ושרץ בידו. אבל בציור דאין בדעת הגוי להשתמש עוד בהכלי, מועיל הטבילה גם בשעה שהכלי נמצא ברשות הגוי.

ומדברי האבני נזר נראה, דגם בכלי של גוי שבדעתו למכרו לישראל, אם טבלו הישראל קודם שקנהו, מועיל הטבילה, כיון דאין בדעתו עוד להשתמש בהכלי.

ג) חיוב על הגבאי לטבול ליכא כל זמן שלא נכנס הכלי לרשות ישראל, אבל הטבילה מועיל גם בשעה שהכלי נמצא ביד הגוי אם אינו בדעתו להשתמש בו עוד.

עוד כתב האבני נזר, דקודם ששקעו הגוי הכלי בפועל לישראל, אע"ג דעדיין לא נכנס הכלי לרשות ישראל, אבל אם רוצה הישראל לזכות בהכלי, אז הרי נכנס הכלי לרשותו, כיון דכבר בדעת הגוי לשקעו, דזה הוי כמו יאוש, ואז הרי חייב כבר להטבילו. וז"ל: "ל דדעת הגוי לשקועיה הוי כמו יאוש, ויאוש לא מהני עד דאתי לרשות זוכה, וכשאין ישראל רוצה לזכות בו, עוד לא יצא מרשות הגוי ואינו חייב להטבילו, ורב אשי רצה לזכות בו וטבלה, אבל אין חיוב לזכות."

טבילת כלים בכלים חדשים. אמרו בע"ז (דף עה:): דאף כלים חדשים שעדיין לא השתמש בהן הגוי, צריך טבילה, שהרי כלים ישנים שליבנם כחדשים הם, ואעפ"כ צריכים טבילה, שגזירת הכתוב היא, ולא משום פילוט איסור.

והקשה האב"ז (יו"ד סימן ק"ו), וז"ל: צריך להבין מדוע מביא הגמ' ראייה דוקא מליבנו, ולא מהגעילן - בכלים שנשתמשו בהם בחמין, ומהדיחן - בכלים שנשתמשו בצונן, [דג"כ כחדשים הם, ואפ"ה צריכים טבילה]. ואין לומר דבליבון פשיטא דמוציא לגמרי ואינו משאיר קימעה, דלינתא דהא הגמ' (שם דף עו.) בעי למימר דבעי ליבון והגעלה, אלמא דאינו דבר פשוט דליבון מוציא לגמרי.

והנראה לפי מה שכתבו התוס' (שם ד"ה והלכתא) בכלי עץ שיש להם חשוקים של ברזל מבחוץ, דאין צריך טבילה כיון שאינו משתמש במקום המתכת. וא"כ אם נאמר דאין צריך טבילה רק מכח שנשתמש בו הגוי, והרי ליבון הוא שתשיר קליפתו החיצונה כדאמרה הגמ' שם, והרי סר מקום שנשתמש הגוי ולמה צריך טבילה, אלא ודאי דאפי' לא נשתמש הגוי צריך טבילה, עכ"ל.

והנה יש לעיין דהא רק "כלי סעודה" חייב בטבילה, ולא כלים העשוי לסחורה, וא"כ כיון דזה כלים חדשים שעדיין לא השתמש בהם הגוי כלל, מדוע חשיבא "כלי סעודה". ותירץ האב"ז, ד"כלי סעודה" שאמרו היינו אצל ישראל, דהיינו שישתמש בה ישראל לצורך סעודה, אבל ליכא חילוק אם הגוי השתמש בה לסחורה או לסעודה.

לע"נ הגאון ר' יהושע בן ר' עזרא צורף גולדשטיין וצ"ל מסעדהעל, יא"צ י"א

נחנו נעבור חלוצים לפני ה' ואתנו אחוזת נחלתינו מעבר לירדן. במסורה ג"פ "נחנו", "כלנו בני איש אחד נחנו", "נחנו נעבור חלוצים", "נחנו פשענו ומרינו אתה לא סלחת".

ויש לפרש הכוונה, דנהג גדול כח השלום שאפילו אם עובדין עבודה זרה הנה להם, כדאיתא במסכת ד"א זוטא פ"א. והנה השלום בא ע"י אהבה אחוה ורעיות שאין מתגאין זה כנגד זה. וזה הכוונה: "כולנו בני איש אחד נחנו", וזה אם חושבים שכולנו הם בני איש אחד ואין איש מתגאה על חברו, אז "נחנו נעבור חלוצים", אפילו אם "נחנו פשענו ומרינו", כי גדול כח השלום, ושלוס מכפר על הכל.

אמנם יש לומר עוד, דהנה הפושעים אומרים דיראי ה' הם אוהבי ודורשי מחלוקת, יען שאינם רוצים להיות עמהם בקשר אחד ולהיות תחת ממשלתם. אמנם הבל יפצה פיהם, כי הרי הם רוצים להסית ולהדיח ולשדד יסודי התורה"ק שלא יזכר שם ישראל עוד כידוע בעו"ה. ועל כן אם נשתוק ונשים ידינו לחיק, אז תורה מה תהא עליה ח"ו, וגם אנו נלכד

א וכעין זה כתב בצנפת פענח (מאכ"א פ"ה ה"ג), דאין מחשבת הגוי קובעת אם זה חשיב "כלי סעודה" או לא, כדאמרו בירושלמי (תרומות פ"א ה"א) שגוי אין לו מחשבה, לכן אף כלים חדשים שלא השתמש בהם הגוי כלל צריכים טבילה.

במצודתם, והקב"ה לא יסלח עונותינו. וזה כוונת המסורה, דגם אם אנו יודעים ש"כולנו בני איש אחד נחנו", אעפ"כ "נחנו נעבור חלוצים", דהרי אנו נעשה שלום, נהיה בבחינת "נחנו פשענו ומרינו אתה לא סלחת".

לשוב לשבת בארץ עד מות הכהן. ובמפרשים נתנו טעמים שונים על ענין זה שהרוצח בשוגג משתחרר במות כהן הגדול. אמנם מוסר גדול היוצא מזה הוא, כי תכלית האדם לשוב אל ארץ אחוזתו בעולם העליון, ועל כן נקרא יום פטירת צדיק "יומא דהילולא", כאשר הוא שמחה לו כיום אפריון, כי העיקר עולם הבא. והנה אצל אומות העולם בשעת שמחת המלך אם נולד לו בן או משיא בתו וכיוצא בזה, משתחררים האסורים, כי אצל אומות העולם העיקר הוא העולם הזה, ועל כן בשעת שמחה גשמית מראים אהבה לכל בני אדם לכבוד יוקר העולם הזה. אמנם לא כן אצל ישראל, דהעיקר עולם הבא, ועל כן ביום מות כהן גדול ששמחה הוא לו שהגיע אל עולם הבא, משתחרר הרוצח אל ארץ אחוזתו.

לע"נ הרה"ק ר' יעקב יצחק בן ר' יעקב אליעזר וי"ע החוזה מלובלין יא"צ ט"א

אם מותר להמציא עצמו לברך שהחיינו בבין המצרים. באר"ח (סימן תקנ"א ס"ז) איתא: טוב ליהזר מלומר שהחיינו בבין המצרים, אבל על פדיון הבן אומרים כדי שלא יחמיץ המצוה, ע"כ. א"כ מבואר דאין לברך שהחיינו רק במצוה עוברת כדי שלא יחמיץ המצוה. ויש להסתפק אם רשאי ליטע לקרובים [ששמח בראייתו] בבין המצרים, והספק הוא עפ"י מה דאיתא (סימן רכ"ה ס"א) דהרואה את חברו לאחר שלושים יום צריך לברך שהחיינו, א"כ אפשר דאסור לגרום שחברו יברך שהחיינו, וצ"ע. [דאולי דוקא היכי שהמצוה נזדמנה לו כגון פדיון הבן, מותר לברך שהחיינו, אבל להמציא עצמו כדי לברך שהחיינו אולי אסור]. (שו"ת ר' עקיבא יוסף אר"ח ס' שני"ח).

לתקן מנעלים חדשים בבין המצרים. באר"ח (סימן תקנ"א ס"ז) איתא: יש אומרים שאסור לתקן בגדים חדשים ומנעלים חדשים בשבת [חזון], ויש להחמיר בזה מר"ח אב. וכתב הרמ"א דה"ה דאסור לקנותן.

והנה הלכה זו תמוה, כי במנעלים לא שייך שמחה, כמובח באר"ח (סימן רכ"ג ס"ו) [דאין מברך ברכת הטוב והמטיב במי שקנה מנעלים חדשים, כיון שאינו חשוב כל כך. ועוד], דהלא מנעלים הכרחי הוא לאדם, וכמו שאמרו (שבת קכ"ט) דלעולם ימכור קורות ביתו ויקח מנעלים לרגלו. וגם לאומן ליכא בזה שמחה, ולמה יגרע מכל משא ומתן, ואפילו מוכרי אבנים טובות ומרגליות אין אסורים מצד הדין.

ומעשה שהיה, אשר עני בן טובים לא היה לו מנעלים שלמים, וציותי לעשות לו מנעלים שלא לילך קרוע.

והנה שורש הלכה זו מביא בבי" דאסור משום מנהג בירושלמי (פ"ה פסחים ה"א) "דלא למשתי עמרא מדעייל אב", והיינו לסדר ולערוך החוטין שהולכין לארכו של בגד (והוא מלשון "או בשתי או בערב"), וכתב הבי"ו וז"ל: כיון שהשתי אסור, כל שכן תיקון בגדים, וראוי להחמיר בזה אפילו מראש חדש, עכ"ל. אך במנעלים, אם יסכימו [הגדולים עמי] להתיר, גם אני מן המתירים, ובמהרה בימינו יבנה בית המקדש. (שו"ת ר' עקיבא יוסף אר"ח ס' שני"ז).

לזכות ח"ב. א"י. להצלה בכ"ע

מסירת נפש. כתב בשו"ת מהר"ם בר ברוך (ס' תקל"ז) וז"ל: אמר מהר"ם, דאחר שגמר אדם בדעתו למסור נפשו על קידוש ה', מכאן ואילך כל מיתה שעושים לו אינו מרגיש כלל וכו', ותדע שכך הוא, שאין לך אדם בעולם שאם היה נוגע באש באבר קטן שלא היה צועק אפי' אם יעלה בדעתו לעכב עצמו מלצעוק אינו יכול לעשות, ואנו רואים קדושים שאינם צועקים כלום, עכ"ל.

והקשה הגרי" ענגיל (גליוני הש"ס ברכות סא:): דהרי אמרו בברכות (שם): בשעה שהוציאו את ר' עקיבא להריגה, זמן קריאת שמע היה, והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל, והיה מקבל עליו עול מלכות שמים. אמרו

לו תלמידיו רבינו עד כאן, אמר להם כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה בכל נפשך אפילו נוטל את נשמתך, אמרתי מתי יבא לידי ואקיימנו, ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו, ע"כ. ומשמע שהיה ר' עקיבא מרגיש ביסורין, וכן מפורש בירושלמי שם דאמר ר' עקיבא "לא מבטע ביסורין אנא".

ותירץ וז"ל: "ל דר' עקיבא בגודל קדושתו ומדריגתו, רצה ביותר בהרגש היסורין, ממניעת הרגש היסורין, כי אדרבה, רצה לסבול גם יסורין עבור חבת קדושת שמו ית', ולכן לא ניטל ממנו ההרגש, כי הוא בעצמו לא רצה בכך, רק אדרבה רצה בהרגש, עכ"ל".

והנה הגר"י ענגיל הוסיף וז"ל: ויש לעיין עוד בזה בע"ז (דף יח.), עכ"ל. וכוונתו דאמרו שם: ר' חנינא בן תרדיון היה יושב ועוסק בתורה ומקהיל קהלות ברבים וס"ת מונח לו בחיקו, הביאוהו וכרכוהו בס"ת, והקיפוהו בחבילי זמורות והציתו בהן את האור, והביאו ספוגין של צמר ושראום במים והניחוהו על לבו, כדי שלא תצא נשמתו מהרה. אמר לו קלצטוניר, רבי אם אני מרבה בשלהבת ונוטל ספוגין של צמר מעל לבך, אתה מביאני לחיי העוה"ב, אמר לו הן. השבע לי, נשבע לו, מיד הרבה בשלהבת ונטל ספוגין של צמר מעל לבו, יצאה נשמתו במהרה, ע"כ. הרי דר' חנינא בן תרדיון לא רצה היסורים, דהרי הבטיח עוה"ב למי שיסלק ממנו הספוגין של צמר, [ולא כר' עקיבא שרצה להרגיש היסורים], וזה כוונת הגר"י ענגיל דקשה על דברי מהר"ם מרוטנברג מהגמ' בע"ז.

לע"נ הגה"ח ר' יואל ב"ר רפאל נתמן כהן זצ"ל יא"צ ו' אב

כי ה' הוגה על רוב פשעיה. במדרש (איכה רבתי פ"א ל"ב): כי ה' הוגה על רוב פשעיה, יכול על מגן, לתלמוד לומר על רוב פשעיה. והמדרש תמוה מאד, מה חידש, הלא כן כתב בפירוש, וכל הקושיא ג"כ תמוה דמי חשיד קוב"ה למיעבד דינא בלא דינא.

ונראה לע"ד על פי אומרם ז"ל (בראשית רבה פמ"ד ה') דהבטיח הקב"ה לאברהם אבינו ע"ה כשיתחייבו בניו ח"ו, יקח מהם צדיק, ועיד"ז יכופר עונם. א"כ בחורבן בית המקדש שהיו צדיקים הרבה וירמיה הנביא, מדוע לא עשה הקב"ה ככה שיכפרו הצדיקים ולא יחרב בית המקדש ולא יגלו בני ישראל.

ויש לומר על פי אומרם ז"ל (יומא פח): האומר אחטא ויוה"כ יכפר, אין יוה"כ מכפר, ומצינו שבני ישראל שבאו הדור בטחו בזכות בית המקדש ובזכות הצדיקים ובזכות תנוקות של בית רבן שינצלו, ועל כן הוכיחם הנביא (ירמיהו ז:ד) "אל תאמרו היכל ה' היכל ה' היכל ה'", דזה נגד ג' הנ"ל, דבבית המקדש שורה שכינה הק', וכן בצדיקים כדכתיב "ושכנתי בתוכם", ולא נאמר "בתוכו", דהכונה בצדיקים. וכן תינוקות של בית רבן כמבואר במדרש (איכה רבתי פ"א ל"ב) גלו סנהדרין כו' ולא גלתה שכינה אלא עם תנוקות של בית רבן. על כן לא הועילו זכות הצדיקים.

אך בחורבן בית שני שכבר ידעו שזכות הצדיקים לא יועילם ולא בטחו בזה, מדוע לא הועיל. ויש לומר בשביל שהיה אצלם שנאת חנם ושנאו את הצדיקים, על כן לא הועילם. וזה כוונת המדרש יכול על מגן שגם בבית ראשון היה שנאת חנם, והלא אז לא היה שנאת חנם, ולמה לא הועילו

ב וכעין זה כתב השל"ה (מסכת תמיד פרק נר מצוה אות קכ"ט), שמצא נוסח התפילה לאחד מהמדקקים הדבקים בה, וז"ל התפילה: אנא הקל הקדוש, באם יהיה רצונך להביא אלי נסיון, קדשני וטהרני, ותן במחשבתי ובפי לקדש את שמך ברבים וכו', והנני מוכן ומזומן למסור את עצמי ובשרי וגידי דמי וחלבי לארבע מיתות ולכל העינויים הקשים והמורים שבעולם בעבור יחודך וכו', ולמדוני חכמינו ז"ל דהמסור את עצמו בלב שלם לקדושת שמך, אז אין מרגיש הצער הגדול. אמנם, אי אפשר בתקנת חכמים הנוכר לעיל, יהיה מה שיהיה, רק היה תהיה עמדי, שלא יעכבני הצער מלהיות מחשבתי דבוקה בך, ואהיה שמח בלבי בעת היסורין.

ג הנה מובא בספרים דסגולת מדת הבטחון שניצל אפילו אם אינו ראוי מצד מעשיו, והקשה בלשם שבו ואחלמה (סימן ד) וז"ל: אין להרהר על כמה קדושים מראשוני ראשונים שסבלו כמה צרות ורעות, ולמה לא השתמשו הם במדת הבטחון ואז היו ניצולים בודאי. אך דע כי מדת אחרת היתה בהם, כי קיבלו את היסורים באהבה, על דרך שאמר ר' עקיבא "כל ימי הייתי מצטער וכו' מתי יבא לידי ואקיימנו", עכ"ל. וזה כ"ל דר' עקיבא רצה היסורים.

ד ויש לתרץ, דמהר"ם מרוטנברג מירי באדם שמענים אותו שיעבוד עבודה זרה, ואם לאו ימיתוהו, דאז כיון שהוא בחר מרצונו למסור נפשו כדי שלא יעבור, לכן אינו מרגיש במיתתו, וכמו שכתב מהר"ם מרוטנברג "שגמר אדם בדתו למסור נפשו על קידוש ה'". משא"כ ר' חנינא בן תרדיון לא הקהיל קהלות ברבים כדי למסור נפשו, אלא אדרבה, אמר: "מן השמים ירחמו". ואח"כ בשעה שהמיתוהו, לא היו לו אופן להינצל, דהמלכות ענשוהו על מה שכבר עשה, ובציור זה לא כתב מהר"ם מרוטנברג דיאנו מרגיש במיתתו.

הצדיקים. על כן אמר "על רוב פשעיה", שע"י בטחון הצדיקים הרבו לפשוט. וכדאמר ליה אחאב העובד עבודה זרה לעובדיה למה לא נתברך ביתו בזכות עובדיה, שמא אין מעשיך טובים (ע' סנהדרין לט:), הרי דהם רצו לפשוט, ושהצדיקים במעשיהם הטובים יביאו להם ברכה וכפרה, ועל כן לא הועילה להם זכות הצדיקים כגמרא הנ"ל.

גלתה יהודה מעוני ומרוב עבודה. יש לפרש דהכונה על שביטלו לימוד תורתנו הק', דבאמת יש לדקדק למה דקדק בפסוק זה "יהודה", הלא כל ישראל גלו. אך לדברינו יובן, דביהודה היה בית המקדש והם נזהרו מאד בהבאת הקרבנות כמבואר בגמרא (סוטה מט:): שגם בעת המצור היו משלשלין לשונאים קופה זהב ולוקחין מהן תמידין שהיו זריזין מאד בקרבנות. ופלא דאם לא שמרו התורה למה דוקא נזהרו בקרבנות.

אך יש לומר על פי דברי הרבי ר' יונתן (אהבת יונתן) עה"פ (ישעיה א:יא) "למה לי רוב זבחיכם וגו' קטורת תועבה היא לי", דכשאין תורה בישראל והן מקריבין קרבנות, עיד"ז מוסיפין כח לסטרא אחרא רח"ל. ועל כן מובן שפיר שאותו יצר הרע שפיתה אותם שלא ללמוד, הוא בעצמו זוזם על הקרבנות.

ובאמת תורתנו הקדושה יש לה זכות כל הקרבנות, כמבואר במנחות (דף קי.) עה"פ "זאת התורה לעולה למנחה", שעוסק בתורה הקדושה מעלה עליו הכתוב כאלו הקריב כל הקרבנות, ועוד יותר שעל ידי זה נשמר שלא יחטא עוד, כמבואר ברז"ל דבראיתו יצר הרע בראיתו תורה תבלין לו, ועל כן דרשו רז"ל (פתיחתא איכה רבה ב') עה"פ (ירמיה ט:יב) "ויאמר ה' על עזבם את תורתך", הלאו אותי עזבו. ופלא מה זה "הלאו". ולדברינו יובן דהכונה שלא יקריבו לי קרבנות, דעל ידי זה אדרבא מגבירים כח הסטרא אחרא כ"ל. וזהו שאמר "גלתה יהודה" מקריבין קרבנות גלו ולא הועילו להם הקרבנות, "מעוני" של תורה, כמבואר (קידושין מט:): עשרה קבין עניות ירדו לעולם נטלה בבל, ומוקים לה בעניות תורה שזה עיקר העניות, ועוד יותר גרם להם "ומרב עבודה", דאם על כל פנים לא היו מקריבים הרבה קרבנות, לא היה כל כך כח לסטרא אחרא להגלותם. ומה שנראה דע"י הפסקת הקרבנות נצחו האויבים, יש לומר דאולי זה קרבנות ציבור התמידין, דהרי היו הרבה צדיקים שלמדו, וקרבנות שלהם הועילו להגן. אבל "מרב עבודה" משמע דגם היחידים הקריבו קרבנות, וחסאו ולא למדו, ובזה נתנו כח לסטרא אחרא, כמו שכתב באהבת יונתן.

לע"נ הגה"צ ר' משה ב"ר אברהם זצ"ל אבד"ק דעברצין יא"צ ב' אב

או בכל אבן אשר ימות בה בלא ראות. אמרו במכות (דף ט:): הסומא אינו גולה דברי ר' יהודה, ור' מאיר אומר גולה. ונראה דר' יהודה סובר ד"בלא ראות", היינו בלא מעשה ראות, היינו דלא ראה בפועל, אבל אם היה משתדל היה בכחו לראות, דאינו סומא. ואילו ר' מאיר סובר ד"בלא ראות" היינו בלא חוש הראות, היינו שנעדר ממנו כשרון הראות, ובכל זאת הוא בכלל מכה נפש בשגגה וגולה.

ותחזנה עינינו בשוכך לציון. אין אנחנו מתפללים שהשכינה תשוב לציון, שהרי השכינה מעולם לא יצאה משם, וכמו שכתב הרמב"ם (פ"ו ביה"ב הט"ז) "במקדש ירושלים, שקדושה ראשונה קדשה לעתיד לבוא, שקדושת המקדש ירושלים מפני השכינה, ושכינה אינה בטלה", אלא רק לעינינו נראה כאילו השכינה גלתה, ותפלתנו היא שנראה בעינינו שהשכינה בציון.

ותטענו בגבולנו (מוסף לשבת). כל אילן וכל צמח צריך מקום מיוחד לגידולו, יש שצריך חום רב, ויש שאדרבה זה מזיק לו, לערבה טוב לגדול על פלגי מים, ויש צמח שטוב לו ארץ חרבה. האקלים המתאים לעם ישראל הוא "גבולנו" - ארץ ישראל, ועל זה אנו מתפללים "ותטענו בגבולנו", ואז תצמיח נטיעה זו פירות רבים ומשובחים.

על חורבן בית המקדש כי הורס וכי הודש אערך בכל שנה ושנה מספד חדש (קנינות לתשעה באב). הלשון קשה, כי בית המקדש הורס והודש, ולא "חורבן" בית המקדש הורס והודש. ויש לומר, דבדורות הקודמים, היה ענין חורבן בית המקדש גורם בנו יגון ואנחה וכאב עצום, והיה גורם בנו פעולה עזה, ומעורר זכרונות מימות קדם, והיה מחזיר את ישראל אל אבינו שבשמים. אבל עתה "חורבן" בית המקדש הורס והודש, ואינו מעורר בנו כלום, ועל זה אערך בכל שנה מספד חדש.